

Bevezető

Király László költői-alkotói életútját vizsgálva nem tekinthetünk el attól, hogy felhívjuk a figyelmet az egyébként irodalmi-kritikai körökben köztudott eseményre: hatásos – és egyben korszakos – belépőjére. Kultikus irodalomtörténeti mozzanat jelzi ugyanis – de nem is egy, hanem rögtön kettő – a költő indulását, vers és esemény egymást jelölik: a *Vitorlaének* című antológia megjelenése 1967-ben Kolozsváron, s a még abban az esztendőben napvilágot látó első verseskötet. Az antológia címe Király László (egy kötőjel híján majdnem) azonos című verséből, az 1967-es *Forrás*-könyvben, a *Vadásztáncban*, a *Tengerparti város* ciklusban (s a két kötet időben párhuzamos szerkesztése miatt majd az antológiában is) megjelent költeményéből, a *Vitorlaénekből* vétetett: s ezzel a Király-vers szimbolikusan mintegy vízre engedte, vitorlát bontatva velük a többé-kevésbé hasonló korosztályhoz tartozó, a *Forrás* második nemzedékének nevezett költői-írói, alkotói csapatot. A kötet pedig, melyből a vers való, a *Vadásztánc*, az Irodalmi Kiadó *Forrás-könyvek* sorozatának e második nemzedéki nyitányt hirdető kötete lett.

S négy évvel később (két újabb kötet után) Király László már a halhatatlanság kapujában áll: bő háromnegyed oldal jut számára a Kántor–Láng-féle romániai magyar irodalomtörténetben. A szerzők „teremtő igényű”, „öntudatos” betoppánásnak nevezik a jelentkezését, s az első könyv *Férfiak a parton* című bevezetőjében meleg, biztató, baráti szavakkal ajánlja az olvasók figyelmébe a kötetet és a szerzőt Lászlóffy Aladár, a költőavató barát is. Az „új etnikum” keresőjének, „korszerű, teremtő formaérzékű” alkotónak véli, aki „betonkemény helykeséggel” figyel új szellemi horizontok irányába. Lászlóffy a „világ kozmikussá tágulásával nyert új gondolati egyensúlyt”, a „minden idejű jelent” említi a kötet fontos szemléleti jellemzőjének, s hogy az „ősöket hordozó önérzet és nyugalom” meg a „huszadik századi érzékenység” együtt „korszerű és férfias” lírát teremt. A „szellemiség újdonságán” legfőképpen a *kollektív, történelmi emlékezet, tapasztalás megfaggatásának* vágyát s a szándék poétikai megvalósulását érti-értékeli. Cs. Gyimesi Éva a pálya kezdeteiről szólva hasonlóképpen a *történelmi érzékenységet*, az alkotói felelősséget tartja a költői magatartás versekben kifejezett, leglényegesebb ismérvének. A kolozsvári irodalomtörténetész, *Korunk*-szerkesztő, a romániai magyar irodalomtörténet egyik szerzője, Kántor Lajos szerint a költő korai műveinek kimunkáltságán, a formaérzékenységén már tetten érhető, hogy Király László *tudatosan* készült a lírikusi pályára.

Király belépője tehát – fogadtatásából is érezhetően – rendkívül határozott, céltudatos, karakteres és „egyszerű” költőportrét sejtetett. Élesek, kontúrosak a vonások, az esztétikai, intellektuális *különbözőség* poétikai jegyei. Műveinek máig jellemző sajátja maradt ez a sokjelentésű *mátság*: a kivételes formaérzékenység, fogékonyság a vers alaki változatai, a poétikai formák iránt, amely fogékonyság ugyanakkor távolról sem a verstani szabályok, a poétikai alakzatok szigorú betartásával, a formakövetéssel azonos, nem a műfajok (sőt, műnemek) vegytiszta alkalmazását jelenti, ellenkezőleg: amiben következetes, az épp a formabontás, a formák, eljárásmodok keverése, a szabály-elvetés. Király László lírájában (és epikájában) nemcsak a tér és az idő zökken ki megszokott medréből, de a gondolat, a költői eszmeiség a klasszikus alaki rendet is maga alá gyűri, magához idomítja. S jellemzője e lírának a *tanúságtevés*, a „hibátlanság”, a megfelelési vágy önmaga erkölcsi normáinak, a hűség, a szabadságigény kinyilvánítása. Szókészletében is kitüntetett helyen állnak, versképzők az

őszinteség, a tisztesség, a kötelesség fogalmai. „Én erdélyi magyar költő vagyok. Sőt, két álmodott költőm: Al. Nyezvanov és Csang vej maguk is erdélyiek. A teóriák kevésbé vagy egyáltalán nem érdekelnek. Kós Károly híve voltam és vagyok, mióta apám kezembe adta a *Varju nemzetséget*. Hogy ez mit jelent, annak csak utánaolvashat az, aki nem érzi át, vagy legalább nem érti” – vallja, hasonló megfogalmazásban több helyütt, ma is a költő. Egyértelművé téve: önreflexív nyíltsággal, a szubjektum fölfedésével vagy alakmásokkal, énváltozatokkal elmondatra, lírai maszkok mögé rejtőzve is, a maga helyét-szerepét itt keresve, a *szellemi szülőföld* határtalanságát is a magáénak tudva, a szülőföldje sorsának, történetének, történelmének a tanúságtevője. Ezt a szellemi szülőföldet definiálja is: „számomra azt jelenti, hogy a kultúránkból kiválasztom mindazt, amit a magam számára fontosnak érzek, s amit tovább akarok építeni. Ebből a szempontból vizsgálódva viszont lényegtelenné válik az idő mélysége; Thermopüla és a normandiai partraszállás egyformán közel van hozzám, Homéroszt és Jevtusenkót is kortársamnak tekintem, Viktor Jarát, a meggyilkolt chilei költőt éppen úgy barátomnak érzem, mintha egy városban élnék.” „Ott harcoltunk mindnyájan Thermopülainél”, írta már 1970-ben is a költő; ez a földrajzi határok nélküli szülőföld számára a „mindenidejű” létezés foglalatja. Másutt, a költői növéssterv: „Nem tagadtam soha, és bátran elmondom, bármennyire nem posztmodern ez, hogy tanúnak is tartom magam, és éppen ezért az egészet másoknak írom, nem magamnak. Szeretem, ha legalább képzeletben ül velem szemben valaki, aki lát engem, vagy csak hallja a hangomat. Ilyen értelemben egy végtelen építkezés ez. Olyan, mint Babel tornya, aminek nem lesz teteje soha, mert akármikor akármikor történhetik. Ez nem fejeződhet be soha, ameddig az ép eszem bírja gondolattal, a kezem meg bírja tartani a ceruzát. Krónikának nevezném ezt az egészet, szerényen, meg kell mondanom, mert különös krónika, de remélem, azok, akik a költészetet tudják olvasni, ki tudják hámozni belőle, hogy min mentünk keresztül ezekben az évtizedekben, amit átfog az általam írt verstömeg. [...] Tehát, tanúbizonyoságnak is szánom ezt, tudatosan vállalom, mondhatni ódivatú költő vagyok.” A líra mint *közvetlen magánbeszéd* adja meg egyik lehetséges értelmezési formuláját a poézisnek az irodalomtörténész, s csupán látszólagos az ellentmondás – de hiszen még az sem – Király László fönthebbi önmeghatározásával: mert magánbeszéd az övé is, de másoknak, a *vele szemben ülőknek* szóló. Király bízik abban, hogy a nyelv (bármiféle műnemben, műfajban) jelentésszerű, a művészi beszéd kifejez valamilyen szemléletet, eredményez valamiféle megértést; hogy az irodalomnak, a költészetnek szemantikai funkciója van, de abban is, hogy ez egyúttal a világ megértetése, megértése is. Királyban nincs kétely a közölhetőséggel mint irodalmi cselekvéssel szemben, illetve, ha van, az nem nyelvi kétely, nem a nyelv uralhatóságával összefüggő, hanem a kimondhatóság iránt képződik meg, a társadalmi, politikai, történelmi környezet által föllállított gátak miatt, de ellenében ott a nyelvi éberség, tehát ösztönzés a kifejezés poétikai kellékeinek árnyalására-gazdagítására: s ez épp a nyelv jel-funkcióját képes fölerősíteni. A hetvenes-nyolcvanas évek romániai magyar irodalmának „metafora-korszaka”, mint a személyt és a közösséget, a nyílt beszédet korlátozó, diktatórikus társadalmi állapotok hatásaival szembeni alkotói magatartás, ily módon az irodalmi *nyelv* intellektuális-poétikai nyereségeként is leírható. A magyar irodalom története mindig is *Janus-arcot mutatott*, abban az értelemben, hogy „ami az egyik oldalról szemlélve egy történelmi emberközösség küzdelme a megmaradásért, az a másik oldalról magasrendű művészi értékek történelmi folytonossága és rendszere, s ami az egyik nézetben gondolat, költői kép és versforma, az a másik nézetben emésztő küzdelem és győzelem”. Innen ered a magyar irodalom mindmáig

ható tudatos elkötelezettségvállalása a nemzeti történelem, a nemzeti élet, a nemzet „sorskérdéseinek” megoldása iránt, s innen ered az a „közösségi és közéleti ethosz”, amely ennek az irodalomnak még „formateremtő erőfeszítéseit, merész kísérleteit, akár önfeledt játékait is áthatja”. Az írott szó mögött ugyanis szinte mindig „történelmi és közösségi tapasztalat és felelősségtudat áll.” Király László lírája, de prózája is épp ennek az irodalmunkat jellemzően meghatározó elkötelezettség-vállalásnak, a költői tett feladatértelmezésének a példája, miközben a poézise s a prózája példája a költői hagyományokat megújító, alkotói kísérletező kedvnek is. Pályáíve a folyamatos, reflektív alkotói jelenlét példáit mutatja, szemléletének kezdettől máig változatlanul erős, erkölcsi alapozású belső magja van.